

Sygn. akt I UK 157/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Kwaśniewski

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania J. B. i P. B. - Spółki Cywilnej "J. "
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o umorzenie składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 listopada 2006 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonych od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 grudnia 2005 r., sygn. akt (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 19 marca 2004 r. Sąd Okręgowy w K. Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 maja 2003 r. w ten sposób, że umorzył Spółce Cywilnej "J." J. i P. B.

należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za okres od stycznia 1999 do lipca 2000 oraz na Fundusz Pracy za okres od lutego 1999 do kwietnia 2000 r.

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2005 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie. Kwestią sporną w niniejszej sprawie było ustalenie, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją zasadnie odmówił wnioskodawcom umorzenia należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych i na Funduszu Pracy za wskazany wyżej okres. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy wydając orzeczenie w tej sprawie stanął na stanowisku, że odwołujący się nie podlegali ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, czego konsekwencją był brak z ich strony obowiązku opłacania składek za okres wymieniony w zaskarżonej decyzji. Sąd ten pominął jednak fakt, że ubezpieczeni skarżyli decyzje w sprawie umorzenia zaległych składek, a tym samym nie kwestionowali decyzji ustalającej ich obowiązek ubezpieczenia na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych i Fundusz Pracy. Z powyższych względów Sąd drugiej instancji stwierdził, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej oraz istnienie zaległości i prawidłowości ich wyliczenia ubezpieczeni mogli kwestionować w odrębnym postępowaniu. Powołał art. 28 ust. 3a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 z późno zm.) w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania decyzji, w myśl którego należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne ubezpieczonych będących równocześnie płatnikami składek na te ubezpieczenia mogą być w uzasadnionych przypadkach umarzane pomimo braku ich całkowitej nieściągalności. Sąd uznał jednak, że skoro w niniejszej sprawie P. B. jest właścicielem majątku nieruchomego w Z., strony posiadają samochód dostawczy marki "M.-S.", deklarują również dochód w wysokości 500-1000 zł miesięcznie z prowadzonej działalności i posiadają zdolność finansową (zdecydowali się na zaciągnięcie kredytu na pokrycie zaległości składkowych), to nie było w niniejszej sprawie podstaw do umorzenia powyższych należności.

Na powyższe rozstrzygnięcie ubezpieczeni wnieśli skargę kasacyjną zarzucając:

- rażące naruszenie prawa materialnego, to jest przepisu art. 28 ust. 1 i 3a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) w związku z przepisami art. 477¹⁴ § 2 i art. 378 § 1 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na bezpodstawnym przyjęciu, że Sąd pierwszej instancji nie prowadził postępowania dowodowego w zakresie naruszenia przez pozwanego organ rentowy przepisów art. 28 ust. 3a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

- rażące naruszenie prawa materialnego, to jest również przepisu art. 28 ust. 1 i 3a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z przepisami art. 477¹⁴ § 2 i art. 378 § 1 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na bezpodstawnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że w niniejszej sprawie ma zastosowanie rozporządzenie z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad umarzania należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne (Dz. U. nr 141 z 2003 poz. 1365) pomimo, że rozporządzenie to weszło w życie już po wydaniu zaskarżonej decyzji,

- rażące naruszenie prawa procesowego - art. 378, 381 i 382 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona, chociaż nie wszystkie jej zarzuty można podzielić. Organ rentowy wydał decyzję z dnia 21 maja 2003 r. w stosunku do J. i P. B. – współników spółki cywilnej „J.” w K., odmawiającą umorzenia należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych i na Fundusz Pracy łącznie z odsetkami.

Z decyzji tej nie wynika jednak, którego ze współników obciąża składka i z jakiego tytułu – czy z obowiązku pracowniczego ubezpieczenia społecznego, czy z obowiązku wynikającego z prowadzenia działalności gospodarczej.

Decyzję tę zaskarżyli oboje współnicy, przy czym nie kwestionowali oni obowiązku ubezpieczenia społecznego, a podnosili, że nie są w stanie spłacić należności, co uzasadnia ich umorzenie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że podmiot gospodarczy P. B. i J. F. (później B.) rozpoczęli działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej od dnia 15 stycznia

1998 r., przy czym osoby te były w tym czasie zatrudnione w Przedsiębiorstwie Wielobranżowym „D.” w Z. – J. w charakterze ekspedientki na ½ etatu, P. w charakterze kierowcy na cały etat. Po urodzeniu w czerwcu 1998 r. dziecka, J. B. od 1 stycznia 1999 r. do 31 stycznia 2000 r. korzystała z urlopu wychowawczego. Wyżej wymienieni uzyskali w Oddziale ZUS w Z. informację, że w związku z zatrudnieniem na podstawie umowy o pracę i przebywaniu (J. B.) na urlopie wychowawczym zobowiązani są do płacenia składek wyłącznie na ubezpieczenie zdrowotne, nie zaś z tytułu działalności gospodarczej.

Sąd pierwszej instancji doszedł zatem do przekonania, że wspólnicy spółki „J.” podlegali tylko ubezpieczeniu ze stosunku pracy i umorzył ich należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za okres od stycznia 1999 r. do lipca 2000 r. i Fundusz Pracy za okres od lutego 1999 r. do kwietnia 2000 r., ponieważ składki te zostały naliczone bez podstawy prawnej.

Uwzględniając apelację organu rentowego, zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalając odwołanie J. i P. B. od zaskarżonej decyzji odmawiającej umorzenia należności z tytułu składek, Sąd Apelacyjny wytknął, że Sąd Okręgowy skoncentrował się głównie na kwestii podlegania wspólników ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, co nie było przedmiotem rozstrzygnięcia w zaskarżonej decyzji. Natomiast w kwestii umorzenia należności składek Sąd drugiej instancji uznał, że nie zachodzą przesłanki do takiego umorzenia, ponieważ zobowiązani nie wykazali, że ze względu na stan majątkowy i sytuację rodzinną nie mogą opłacić tych należności (z uwagi na spowodowanie zbyt ciężkich skutków dla nich i ich rodziny w razie, gdy opłacenie należności pozbawiłoby ich możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych).

Analizując przedstawione rozstrzygnięcia i ich motywy Sąd Najwyższy nie może ich zaakceptować. W tym miejscu należy przywołać uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2000 r., III ZP 15/00 (Biul.SN 2000/6/4, M.Prawn. 2000/9/550), iż decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiająca umorzenia w całości lub w części należności z tytułu składek podlega merytorycznej kontroli Sądu. Dokonując takiej kontroli Sąd drugiej instancji jednakże nie dokonał rozgraniczenia obowiązku ubezpieczeniowego wspólników –

odnośnie P. B. w kwestii zwolnienia go z obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie społeczne z racji uzyskiwania z tytułu zatrudnienia w wymiarze ½ etatu na podstawie umowy o pracę wynagrodzenia niższego niż minimalne, odnośnie J. B. w kwestii obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Obowiązek ubezpieczenia społecznego powstaje wprawdzie z mocy prawa, w sytuacji jednak zakwestionowania przez współników odmowy umorzenia należności należałoby oczekiwać, iż zostaną wydane indywidualne decyzje dotyczące wymiaru składek i ich podstawy prawnej (art. 83 ust. 1 pkt 1-2 i ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.). Mimo bowiem naliczenia należności nie jest wiadomym, z jakiego tytułu i w jakiej wysokości zobowiązany do zapłaty jest (lub nie jest) P. B., a w jakiej wysokości J. B., przy czym odnośnie jej należy, za uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2006 r., III UZP 2/06 (Biul.SN 2006/5/29) stwierdzić, iż osoby, które w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego lub urlopu wychowawczego pozostają w stosunku pracy i równocześnie prowadzą pozarolniczą działalność, podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z tytułu prowadzenia tej działalności (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 9 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Nie miał więc racji Sąd pierwszej instancji orzekając, że przebywanie J. B. na urlopie wychowawczym zwalniało ją z obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenie społeczne (nie tylko zdrowotne) przy dalszym prowadzeniu działalności gospodarczej. Z kolei Sąd drugiej instancji, koncentrując się na braku przesłanek z art. 28 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uczynił to przedwcześnie i w zasadzie nie odniósł się – mimo uwzględnienia apelacji organu rentowego – do istoty sprawy, która zasadzała się na właściwym zastosowaniu art. 6 ust. 1 pkt 5 i 19 w związku z art. 9 ust. 6 ustawy systemowej. Wobec wprowadzenia ubezpieczonych w błąd przez organ rentowy co do zakresu obowiązku ubezpieczenia (jego braku w okresie prowadzenia działalności gospodarczej przy równoczesnym zatrudnieniu) wymaga też rozważenia kwestia odsetek.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

/tp/